

că moartea e o condiție a existenței înșăși, a vieții. Mergînd mai departe cu demonstrația, autorii spectacolului (text și regie) au căutat să descopere și semnificațiile morale ale fabulei. Pe acestea, Dorde le află la întoarcerea „acasă” — în sine însuși —, unde i se reproșează că nu și-a trăit viața cum ar fi trebuit. Dorde este judecat de toți acei pe care-i lăsase acasă — proiecție a propriei sale conștiințe —, cu acuzații care, după părerea mea, nu sînt în întregime justificate de acțiunea dramatică, de situațiile concrete în care eroul s-a aflat. Morala fabulei, justă în sine și absolut necesară, este în oarecare măsură supraadăugată, nu se desprinde organic din acțiune. De aceea, moartea eroului, reproducînd finalul basmului lui Ispirescu (final logic acolo), apare, aici, ca o sancțiune. Ce anume i se reproșează lui Dorde? Că a aspirat dincolo de limitele sale? Dar aspirația spre absolut e o trăsătură și o condiție a omului, din ea s-au născut marile realizări ale omenirii. Că „n-a lăsat nimic în urma lui”? Poate. Dar acțiunea piesei a urmat drumul descoperirilor ontologic-gnoseologice, nu i-a propus eroului situații care să implice o opțiune. Iar ceea ce i s-a propus înainte de plecarea în aventură era un fel de „trăiește-ți traiul, lasă visurile”, o viață limitată la un sens cotidian, pedestru.

Cu această rezervă, adresată atît textului cît și spectacolului, nu pot să nu relev excelența mijloacelor scenice: poezia decorului, construit simplu, din cîteva trunchiuri noduroase de copaci, care, în jocul subtil al luminilor, mișcați pe roțile (un convenționalism prezent tot timpul în spectacol, fără să stingherească), au creat o dinamică și o capacitate de expresie miraculoasă, oferind ambianța adecvată unor scene de fantastic și grotesc totodată; mobilitatea actorilor, care cîntă, joacă, dansează, cu ușurință și firese (Eugenia Balaure, Rozina Cambos, Catrinel Parascchivescu, Raluca Zamfirescu, Ion Muscă, Florin Măcelaru, Alexandru Lazăr, Mihai Cafrița, Luminița Gheorghiu, Ioana Pavelescu, Eugen Apostol, Mircea Bibac, Gheorghe Birău); capacitatea de mimare a evoluției personajului, de la naștere pînă la adînci bătrînețe, a lui Ilorăuți Mălăele, ca și flexibilitatea și maturitatea lui Gheorghe Dănilă; regia de înaripată fantezie, capabilă a „vizualiza” semnificații și idei, a Cătălinei Buzoianu. Mai puțin reușită, pentru că a ieșit din stilul sobru al spectacolului, a fost întreaga, lungă scenă a „Țării drumurilor încurcate”, în care biciuirea unor vicii, denunțarea unor inechități sociale de pe alte tărîmuri, au fost făcute cu mijloace mai îngroșate, cu ostentație.

Încetînd la discuții, în orice caz la meditație cu privire la condiția morală a existenței umane, oferind un prilej de confruntare fertilă cu publicul de toate vîrstele, spectacolul Teatrului Tineretului reprezintă o bună și promițătoare deschidere de stagiu.

Margareta Bărbuță

Teatrul „Mihai Eminescu” din Botoșani

CE-AVEȚI CU BIBICU?

de Ștefan Berclu

Data premierei : 28 septembrie 1975.

Regia : CONST. DINISCHIOTU.

Scenografia : VASILE ROTARU.

Distribuția : IULIAN VOICU (Bibicu Bibicescu), SILVIA BRADESCU (Ana Costea și Sofia Cavaleru), ION PLĂEȘANU (Ion Dancș), GHEORGHE HAUCĂ (Vlad Apostol), ELENA LIGI (Nina Bibescu), CONSTANTIN MĂRU (Dina Bibicescu), DORU BUZEA (Gigi Cavaleru), LUDMILA PETROV (Doctorița).

Teza că un scriitor nu-și poate depăși emblema debutului (în sensul că tot ceea ce săvîrșește după venirea sa în literatură păstrează direcțiile sugerate sau afirmate de prima carte sau, în cazul discuției noastre, de prima piesă) a fost, alternativ, infirmată și confirmată. Oare și-a depășit Al. Mirodan Ziariștii? Sigur, accentul s-a mai mutat, din cînd în cînd, către ludic (dacă ne gîndim la *Celebrul 702*), dar, în maniera sa de Aristofan al realităților noastre, Mirodan este unul dintre scriitorii consecvenți cu ipostaza de început. Cu totul altfel ne apare, de pildă, Ion Băieșu. Imprevizibil în orice demers, acest dramaturg din generația de mijloc schimbă modalitățile comice ca pe niște cămăși ce și-au făcut datoria diurnă. Dacă simte nevoia să amplifice un subiect propriu, dar ceva mai vechi și mai expedit pe atunci, Băieșu îi găsește (și îi caută!) o altă viziune. Procedeul nu este cel pe care-l întîlnim la Baranga; amplificările subiectelor reluate, îngroșarea liniilor, adaosul de lumini nu-l smulge pe maestru din gruparea mai largă a consecvenților cu ei înșiși.

Dar ce caută Ștefan Berciu în această răscruce de drumuri?

Cunoscut îndeosebi ca autor de piese politiste, Ștefan Berciu putea fi încadrat (cu cele 13 sau 14 piese reprezentate) în seria scriitorilor fideli unor grupe de modalități. Materia principală în care „dăluia” Berciu, prin natura

conflictului propus, era gravul. Printr-o notele de duioșie și reflexele de umor, trona intenția dramei și nu a melodramei. Confirmat, în special, de prezența întemeiată a publicului, acest dramaturg încearcă acum să-și depășească emblema, să treacă în teritoriul altor formule de teatru.

Scritorul ne propune, în deschiderea stagiunii de la Botoșani, un alt Ștefan Berciu. *Ce-aveți cu Bibicu?*, noul său text, credem că este premeditat o încercare de a depăși limitele formulei polițiste. Gravul se vrea aici subminat de farsă, tragicul nu se mai poate constitui, pentru că în posibilele lui nuclee explodează petarde de umor.

N-am citit textul — și nu știm dacă s-a operat pe el de-a lungul pregătirii spectacolului; după câteva minute dificile (vizind și textul, și regia, și actorii), premiera de la Botoșani ne-a introdus, dintr-un anumit punct de vedere, într-un spațiu teatral de cea mai bună calitate. Am spune că am asistat la o reînviere a commediei dell'arte, de data aceasta pe o „problematică” la zi. Bibicu este un escroc de pe șantierul de azi, falsifică statele de plată, pontind persoane fictive. El „a lucrat” cu mult profesionalism: nu poate fi deci demascat cu probe materiale.

Ștefan Berciu este un îndrăgostit de actori. De profesia lor, ciudată totuși. Parcă spre a-și „ispăși” o vină (aceea de a nu fi scris și pentru actori), el a simțit nevoia să scrie o piesă în care actorii să se joace de-a *actoria*. Și-a amintit de fondul de aur al teatrului, de replica hamletiană: „Spectacolul, iată capcana în care voi prinde conștiința regelui”. „Regelui” Bibicu i se pregătește, deci, un spectacol cu măști. „Hamlet”-ul de aici, un reprezentant al controlului financiar pe șantieri, are de asemenea ideea ca, prin *spectacol*, Bibicu să fie ajutat să se trădeze. Dar spectacolul pregătit trebuie să simuleze o nouă realitate. Berciu repune „la treabă” tehnici din farsele medievale, cu morți și îngerași care vin între cei vii să-și încheie socotelile. Bibicu se convertește repede (și, bineînțeles, naiv) la realitatea propusă de măști, restituind toți banii furați și totodată trădându-se. Așadar, publicului i se propun câteva convenții din recuzita clasică, în schimbul a 90 de minute de ris.

Pentru că, realmente, Constantin Dinischiotu — care s-a grăbit, totuși, să prezinte spectacolul, unde, alături de prezențe actoricești de nivel deosebit, au evoluat și pseudoactori — a avut în vedere toate roțile posibile ale mașinării de stîrnit risul. Scenografia — sumară și comună — a rezultat din această opțiune regizorală; nici un element de decor nu trebuia să distragă atenția de la text și, în special, de la mimica și rostirea anume a actorului. Dacă privim spectacolul numai ca teatralitate în sine, Constantin Dinischiotu și-a materializat aproape perfect dezideratul; s-ar mai fi convenit eliminate unele scene plictisitoare, contrastante cu întregul. Aceste scene au constituit o parte din balastul premierei.

Credem, însă, că deschiderea stagiunii de la Botoșani impune redeschiderea unor mai vechi „dosare”. Sigur, Ștefan Berciu încearcă să ne arate un fel de „față nevăzută” a personalității sale de dramaturg. Ceea ce nu e rău. Mai ales că ne convinge de talentul său. De asemenea, Constantin Dinischiotu se dovedește un regizor de meșteșug. Foarte bine. El vrea să rizi și, într-adevăr, rizi. Dar oare nu cumva nobilul echilibru între joc și pledoarie a devenit prea devreme instabil? Nu i s-a dat prea mult jocului în defavoarea pledoariei? Nu cumva, așa fiind, spectacolul cu Bibicu este cam... gratuit?

Ce-aveți cu Bibicu? — ne pot întreba, la urma urmei, și autorul textului, și regizorul. *Bibicu* umple stalurile. N-avem nimic cu *Bibicu*; dar oare nu este el, la urma urmei, un glonte de aur, tras, după toate regulile carabinierilor, în gol? Să trecem însă peste atât de cunoscutul neajuns, când personajul negativ devine simpatic ca Donald din Disneyland. Să ne oprim la actori.

Prin prisma spectacolului în discuție, trupa de la Botoșani ni s-a părut alarmant de neomogenă. În sensul artei actorice, firește. Dacă nu ne-ar fi teamă să jignim pe careva, am spune... Dar să ne grăbim să remarcăm un actor de stirpe nobilă: se numește Constantin Măru. Are o disponibilitate pe care o invidiază și diavolul. Mim — coborît din irealitate. Dovadă că în cea mai tină generație de actori se află și se despoșcă acum urmași ai marilor noștri comici. După Uritescu, de la Teatrul Tineretului din Piatra Neamț, Constantin Măru vine și el să ne confirme acest postulat. Cu voce și comportare autentică măști de „mort”, Doru Buzea a fost o altă revelație a seriei. Incontestabil, Iulian Voicu are talent. Impulsivitatea lui naturală îi conferă, pe scenă, un plus de dinamism care convinge. Elena Liță descoperă cu ușurință ceea ce numim de obicei realismul scenic. Ion Plășanu a evoluat la celălalt pol al autenticității.

Ilustrația muzicală a spectacolului a urmat legile contrapunctului: sunetele alese de Petru Manzur, paralele și în consens semantic cu salturile comice.

La *Bibicu* lui Ștefan Berciu s-a ris și cu lacrimi. Dar satira intenționată (și exprimată clar în programul de sală) s-a volatilizat pînă la dispariție. Ceea ce nu era, desigur, intenția autorului.

Paul Tutungiu

